

Лектира за седми разред основне школе

Јован Стерија Поповић

ПОКОНДИРЕНА ТИКВА

(ВЕСЕЛО ПОЗОРИШТЕ У ТРИ ДЕЈСТВА)

**Пречестњејшем господину
САМУИЛУ МАШИРЕВИЧУ,
архимандриту С. Георгијевском,
свом предрагом пријатељу
посвећено**

Кад би моја књига била
Љупка, кано лице твоје,
И сву скромност у се влила,
Која краси н'рави твоје,

Кад би моја књига била
Чиста кано срце твоје,
Кад би сладост прибавила,
Коју носе речи твоје –

Јамачно би иста важност
Читатељу њу достигла,
Коју дела твоја сјајност
Јест пред светом себи дигла.

Што мом слогу недостаје,
Нек попуни твоје име,
Често крин и чичку даје
Цену кад се дружи с њиме.

ПРЕДСЛОВИЈЕ

Шта су ови наши списатељи наумили? (*чује се* *їлас у друшїиву, їди се карїе деле, или чаше цеде, или се уз музику иїра*) Не даду нам ни данути, него књи-гу за књигом. Какво је опет ово чудо: *Покондирена їииква!* – *Покондирена їииква*, господо моја, јест тако заведемо весело позориште које сам ја долу нижајше потписани сочинити шчастије имао за вашу, ако со-изволите читати, како ползу, тако и забаву. – „Забаву? Ха-ха-ха! – То ће бити унтерхалтунг? Хи-хи-хи!” – Ја знам, моја високопочитајема госпоже, да би пет пути више пренумераната имао да сам објавленије на какав всеопшти бал издао него на *Покондирену їиикву*, али што ћу: кад ме је строга судбина на књигописање определила. – „Господин списатељ, немојте ви бити тако оштрљатоносати, зашто ако вас почнемо ми, *salva veni*, жене критизирати, нећете се знати ни ви, ни ваша књига; јер ми ако и на бал одлазимо, опет зато памет не губимо.” – С опроштењем, госпоже, моје намјереније није било врећати, јер ја сам научио разлику правити између црног и белог; али опет ми зато, госпоже, замерити не можете што велим да је увек боље читати какву полезну књигу него на бал ићи; јер се на балу много против состава тела чини, тамо се преко мере игра и скаче; не спава се целу ноћ, богзна шта се јошт догодити може, које неугодности човека при читању какове књиге отуд напасти не могу. – „Господин ферфасер!” – „На служби, фрајлице!” – „Једну реч на уво: Али, *im Gotteswillen*, г. ферфасер, шта су вам девојке и жене скривиле, те толико на њих атакирате? Тако сте нас у пређашњем вашем дјелу напали с Јелицом, а сад нам опет Фему представљате.

Тко вас је поставио арендатором? Ви знате како је и вама кад вам ко ваша сувопарна сочиненија критицизира. А што на моду вичете, сами се издајете да вам је плитак мозак, јер кад би се и ви сад онако обукли као што се ваш дед носио, шта мислите, да л' би вам се и врапци смејали?" Моја лепа фрајлице, жао ми је што сте мене ради та ваша мала устанца заоштрили. Ја на моду нимало не вичем, него на злоупотребленије, на претеривање или, како ви зовете *Übertreibung*. То је, фрајлице, оно што се искорењавати мора и што ја опорочавам, а не мода. Што се пак Јелице и Феметиче, и ту ми замерити не можете, јер ја чиним моју дужност. Видите, фрајлице, ја дођем на пример к вама на посјешченије, ви ми таки почнете уши набијати како вас је снајдер преварио, није вам начинио хаљину по последњем журналу. Како се онај и онај грубо показао, у комплименту два прста фалио од мере; како је нека другарица на балу намештала локне, у игри изгубила такт, и овакове ствари тисућама. На овакав разговор шта знам друго радити, него смејати се, а смејати се без вас, било би од мене грубијанство; морам и вас, као што ви зовете, унтерхалтовати, и тако унтерхалтујући вас и преповедајући што сам којегде чуо и видио, изилази *Покондирена ѿиква*. Јел' тако, господична?

У Вршцу, 1830.

Ваш слуга,
Сочинитељ

ДОДАТАК

Дело ово, као што се горе види, сочињено је било године 1830, тако после *Лаже и њаралаже*; но из тога највише узрока није се на свет издати могло, што је Ружичић такову ролу играо која би гдиком зазорна бити могла. Да би пак дело ово – какво је такво је – у мраку не лежало, предузео је сочинитељ Ружичићу невинију ролу дати, и то у време кад је нечајном жалошћу оптерећени дух свој с отим разгалити мислио. Да ли накаламљени Ружичића карактер свом тежењу одговара, не знам; то знам да не би позориште ово без дејства остало кад би могућно било првобитну му ролу задржати. Најпосле, да не помисли тко да ми је сцена, која се у *Родољубицу* од г. Чокерљана издатом печатана находи, ко измени овој повод дала, јер је и она из мога пера проистекла.

У Вршцу, месеца септемврија 1837.

Ј. С. П.

ЛИЦА

ФЕМА, богата удовица

ЕВИЦА, њена кћи

МИТАР, Фемин брат

АНЧИЦА, служавка

ЈОВАН, шегрт

САРА, чанколиза код Феме

СВЕТОЗАР РУЖИЧИЋ

ВАСИЛИЈЕ

ДЕЈСТВО I

ПОЗОРЈЕ 1.

ФЕМА и ЕВИЦА

ФЕМА: Једанпут за свагда, ја нећу да си ми таква као што си досад била. Какве су ти те руке, какав ти је образ испуцан и изгрђен, канда си од најгоре паорске фамилије. Опет ти кажем, девојко, ја оћу nobлес у мојој кући.

ЕВИЦА: Али забога, мајко, није ли ме и покојни отац учио да није срамота радити?

ФЕМА: Шта твој отац, он је био, да ти кажем, про-стак, није разумевао ни шта је шпанцир, ни шта је журнал. Зато је бог створио пединтере да они раде, а ми да држимо у једној руци звонце, а у другој лепезу.

ЕВИЦА: Ја сам и код ује радила.

ФЕМА: Твој уја... Јес' чула, како те није срамота тако што говорити! Какав уја? Немаш ти никаквог од рода чизмара.

ЕВИЦА: Зар он није ваш брат?

ФЕМА: Девојко, ти ваљда ниси сасвим изгубила мо-зак. Ни толико не можеш да расудиш да он мој брат бити не може. Ко је јошт видио да ја овако

у бело обучена пођем с њиме издртим, и јадним; црне му се руке, никаква резона не зна... видиш, и сама се од њега гадиш.

ЕВИЦА: Није тако, мајко.

ФЕМА: Каква мајка, ваљда ми није седамдесет љета! Зар ти ниси чула да кћери кажу својој матери мамица?

ЕВИЦА: Али кад сам се тако научила.

ФЕМА: То те је научио тај твој уја и други њему подобни; но ја теби кажем, девојко, учи се по моди говорити ако мислиш да останеш моја кћи.

ЕВИЦА: Мени је уја...

ФЕМА: Опет она уја? Јесам ли ти казала једанпут да он нама не може бити род? Шта ћеш код њега, да му переш судове? Погледај какве су ти руке, кукавицо, канда си најгора паорентина. Нек најми слушкиње ако је рад имати послуге, а не да му ти диринциш.

ЕВИЦА: Он ме нигда није терао радити, али ја сама имам вољу.

ФЕМА: Ето ти, исти отац! Тако је и он имао то лудило у глави да ради, па да ради. Нити мари какве се хаљине носе; нити како се господа унтерондлују. Иди, кукавицо, на огледало, погледај се каква си, стојиш као ступа, без мидера и неутегнута.

ЕВИЦА: Ја не могу мидер да трпим, кад се заптијем у њему.

ФЕМА: Така дрнда и не може, него које су добро воспитане. (*Запјеже се.*) Ја могу, видиш, а теби је тешко.

ЕВИЦА: Кад се стегнем, морам да стојим као укопчана, не могу да се сагнем, нити што да приватим.

ФЕМА: И не треба, зато ти стоје два пединтера за леђи, нек они раде.

ЕВИЦА: А зашто ми је бог дао руке?

ФЕМА. Видиш да си мућурла: да се белиш, да се китиш, да чешаљ намешташ како ти је воља, зато је бог nobлесима руке дао, а не да вуку плуг. (*Дува у ѿрсѿе.*) Не знам, не знам како ћу те воспитати: француски не знаш, не знаш правити компламенте, а колика си; сад те морам од азбуке репарирати.

ЕВИЦА: О, мајко, сад је доцкан.

ФЕМА: Ја знам, ал' ко би смео споменути док ти је отац био жив? Он друго није знао него да тече, да седи код куће, као баба, не марећи ни шта је то пукет¹, ни шта је кокет². Ево, новаца је оставио доста; али шта то помаже кад је оставио после себе краву. Богзна шта би од мене било да нисам од природе на господство створена. Но јошт није доцкан, моја лепа Евицкен, само се ти на мене угледај, пак се можеш јошт колико-толико поправити.

ЕВИЦА: (*Ах, боже, шѿа ће јошѿи од мене биѿи?*)

---

¹ Пукет – 1) букет; 2) мирис и укус старог вина. Речник непознатих речи налази се на крају књиге. У фуснотама су наведена појашњења израза и речи које у датом контексту имају другачије значење.

² Кокет – кокетирање.

ШАРЕНЕ СТРАНЕ

БЕЛЕШКА О ПИСЦУ

Јован Стерија Поповић (1806–1856), српски књижевник, романописац, песник, један је од најзначајнијих српских комедиографа. Рођен је у Вршцу, где се и школовао. Завршио је права, а потом је предавао латински језик, био је једно време адвокат, затим професор на лицеју у Крагујевцу, а касније и начелник министарства просвете. По речима Јована Деретића, великог историчара српске књижевности, Стерија је „одиграо значајну улогу у организовању просвете и културе у младој Кнежевини, учествовао у оснивању Друштва српске словесности, народног музеја и позоришта, писао школске уџбенике из раних предмета. Незадовољан приликама у којима је радио, напустио је службу (1848) и вратио се у Вршац, где је, живећи повучено, разочаран и болестан, остао до смрти.”

Највећи допринос српској књижевности дао је као драмски писац. Писао је трагедије и комедије, од којих су најзначајније: *Лажа и њаралажа*, *Родољубци*, *Тврдица или Кир Јања*, *Покондирена њиква*. Стерија се истакао и као песник, посебно збирком песама *Даворје*, а његов пародијски роман необичног наслова *Роман без романа* у историји српске књижевности заузима истакнуто место.

СТЕРИЈИНО ПОЗОРЈЕ

У знак сећања на истакнутог српског писца, оснивача драме и утемељивача комедије, године 1956. основано је *Стеријино њозорје*, као „фестивал националне драме и позоришта такмичарског карактера”. Основано је на важну годишњицу: сто педесет година од рођења и сто година од смрти овог великог српског комедиографа.

Фестивал је покренут како би се „унапредила позоришна уметност и подстакао развој драмске књижевности”. Данас је ово један од најважнијих позоришних фестивала, који се одржава у Новом Саду, а на њему се додељују и престижне награде: награда за најбољу представу, за најбољу режију, за глумачко остварење... У години оснивања *Стеријино њозорја* награда за најбољу позоришну представу припала је *Родољубцима* Јована Стерије Поповића, у извођењу Југословенског драмског позоришта.

Српско народно позориште у Новом Саду
у коме се одржава *Стеријино њозорје*

САДРЖАЈ

Предсловије	5
Додатак	7
ДЕЈСТВО I.....	10
ДЕЈСТВО II.....	36
ДЕЈСТВО III.....	58
УМЕСТО ПОГОВОРА	
Питања за анализу и разумевање прочитаног	86
Припремамо се за малу матуру	88
ШАРЕНЕ СТРАНЕ	
Белешка о писцу.....	92
Стеријино позорје.....	93
Опанчарски занат	94
Речник мање познатих речи	96